

NÉPI FOGLALKOZÁSOK, NÉPSZOKÁSOK.

A tiszapolgári csapásolás.

Táncos magyar népünknek legeredetibb és legősibb mozgásokat megőrző táncai a férfi szólótáncok, melyek mozgulataik változatosságában és erejében sok ügyességet, arravalóságot, rátermettséget kívánnak. Így ezeket nem is tudja mindenki eljágni, sőt a táncmozdulatok variációjában egyesek különleges alkotó talentuma is érvényesül s akárcsak a népművészet más ágában is egyesek kívánnak, alkotásaikkal utánzásra méltó példákat teremtvén, a táncban is megmondja a falu népe, hogy ez vagy az a figura kinek a találmánya.

Ilyen eredeti több figurát variáló táncra bukkantunk Tiszapolgáron, hol még a falu férfi népe a lakodalmi tánc közben kiválik a tömegeből s egy helyre gyűlve össze „kiveri a csapát”. Ezért csapásolásnak is nevezik, ezt a különleges eredeti férfi-táncot. Megkísértem a táncnak pontos leírását, a kéz-, láb- és testmozdulatok megrögzítésével s addig is, míg jobb koreografiai módszerrel leírhatnók, közre adom ezeket mintegy megindítóul a magyar táncok hű leírásának, ami eddig teljesen hiányzik.

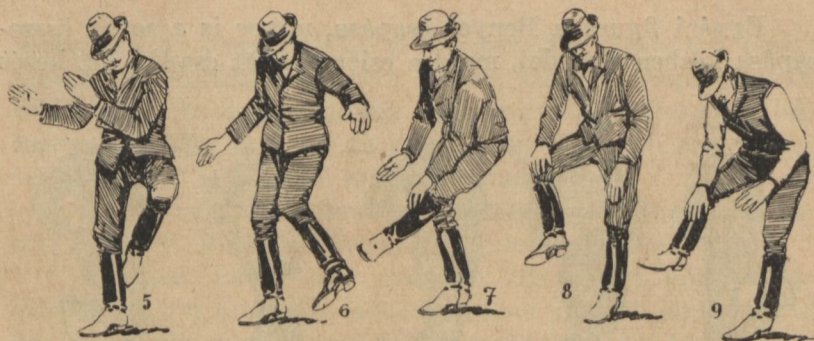
A csapásolás első figurájában (1. ábra A és B.) a férfi szétálló lábakkal lehajlik, a tenyerét összeüti, jobb kezét szétnyitott ujjakkal a jobb lábára vágja és felhúzza térdére, közben balkezeivel csapja a bal csizmaszárának közepét, ütem: tram tara ram tam. (2. ábra.)

Ezután két tenyerét összezsapja, lábát oldalt kapja, sarkát összevágja s jobb kezével jobb térdét, bal kezével bal térdét elül és oldalt megüti. (3. ábra A és B.)

Tánc közben felugorva, sarkát kétszer összeüti s két tenyerét összezsapva előbb jobb lábát, azután bal lábát jobbról-balról kétszer megcsapkodja, majd a csizmaszár belső felét is kétszer megcsapja.

Különös figura a keresztcsapás, (2. ábra) ami úgy történik, hogy előbb egyik kézzel a térdét, a másikkal a csizmát keresztbe csapkodja, közben tenyereit összeüti.

De a láb sem nyugszik a csapásolás közben. Megmozgatja azt a hátravágás. A láb egy helyen lábujjhegyen állva kettőt szökik és egyik lábat felváltva a másik mögé úgy kapkodja, hogy azért végül is egy helyen marad. (4. ábra.)



3. ábra. A) A csapásolás fordulata: hol a jobb, hol a bal csizmaszárat csapkodja kívül-belül.



3. ábra. B) A csapásolás második fordulata.



4. ábra Benyes csapása. A tenyerek csapkodása elül-hátul.

Egyéni figura a Benyes csapása, mikor is a sarok össze-
csapása közben a térdet, majd a csizmaszárát csapja, két kezét



5. ábra. A) A csapásolás végső mozdulatai : a hátravágás csipőre tett
kézzel, a lábat ujjhegyen állva előre-hátra kapkodja.



5. ábra. B) A csapásolás végső mozdulatai.

hátra kapva, majd előre, hátul is, elül is összeüti a tenyerét,
utána szétvetett lábbal helyben állva, belül a csizmaszárát
megcsapkodja. (5. ábra A és B.)

Majd ha a magyarság táncait hűséges koreografiával leíró

szakemberek megindulnak a tizenkettedik órában a még élő táncok összegyűjtésére, talán sikerül majd a csapásolásnak a többi figuráját összeszednünk s a fentebb leírottakat is lekotáznunk. Addig is ériék be azzal, hogy legalább ezt megmentettük a jövő jobbérzésű magyarság számára.

A csapásolásról készült mozgókép felvételemet a M. Nemzeti Múzeum Néprajzi Tárának fényképgyűjteménye őrzi.

Aki nem hiszi, hogy mekkora ügyességet, erős testet és szívet kíván ez a minden ízében magyar tánc, az járja el a leírt figurákat s akkor meggyőződik, hogy ez nem hiába magyar férfitánc, mert nemcsak a szemet gyönyörködteti, de legény is kell az eljárásához.

A test tartásának leírásához minden szó hiábavaló, semmiféle koreografiai módszerrel érzékelni nem lehet. Erre rátermettnék kell lenni, azt mondhatjuk, hogy erre csak a magyar legény született.

Dr. Ébner Sándor.

TÁRSADALOMRAJZ.

A makói tanyarendszer.

1.

A tanya a tudományok mézejének meglehetősen szélső régiójában fekszik és ha nem is terra incognita, határozottan uratlan terület. Eddig a gazdaságtechnika (Kaán, Gesztelyi Nagy¹ és a gazdaság-földrajz és településrajz (Györffy, Szabó)² munkásai végeztek több-kevesebb úttörő munkát e téren. Különös azonban, hogy a szociológia és a gazdaságtan, illetve segédtudományaik, a társadalom- és gazdaságrajz, nem mutatnak érdeklődést e terület iránt, holott, ha vizsgálható is a tanya termelési-technikai és földrajzi szempontból, ez csak, mint gazdasági jelenséggel történhetik, tehát a gazdaságelmélet fogalom-meghatározásain keresztül. Így a szociológia is elsősorban,

¹ Kaán: Az Alföld problémája. Pécs, 1929. G. Nagy felfogása összegezve: Magyar Tanya, II. kiad. Baja, 1929. Czettler: Tanyai település... Bp., 1913. Foerster: Javaslatok... Cserháti: Az alföldi gazdálkodás.

² Szabó István: A debreceni tanyarendszer kialakulása. Föld és Ember IX, 5. (1929.)

Györffy: Hajduböszörmény települése Föld és Ember. VI, 4. (1926.) Alföldi kertes városok, Etnográfia, 1926. 5. és Alföldi tanyák, A tanya-település.